

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติกรพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาลตาม การรับรู้ของมารดาและความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติกรพยาบาล และหาความสัมพันธ์ ระหว่างการปฏิบัติกรพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาลตามการรับรู้ของมารดากับความ พึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติกรพยาบาล ตามแนวคิดการดูแลในเรื่องของการให้ข้อมูล การร่วมรู้สึก การสัมผัส และความสนใจ จำนวนตามแผนกฝากครรภ์ แผนกห้องคลอด และ แผนกหลังคลอด ของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 6 จังหวัดขอนแก่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาระดับการปฏิบัติกรพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาลตามการรับรู้ของ มารดา ของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 6 จำนวนตามแผนกที่บริการ
2. ศึกษาระดับความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติกรพยาบาลของบุคลากรทาง การพยาบาลของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 6 จำนวนตามแผนกที่บริการ
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกรพยาบาลของบุคลากรการพยาบาลตาม การรับรู้ของมารดากับความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติกรพยาบาลของศูนย์ส่งเสริม- สุขภาพเขต 6
4. ศึกษาตัวแปรการปฏิบัติกรพยาบาล ตามการรับรู้ของมารดาที่มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจของมารดา

สมมติฐานการวิจัย

การปฏิบัติกรพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาลตามการรับรู้ของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติกรพยาบาลในแต่ละแผนก

ตัวอย่างประชากรที่ศึกษาคือ มารดาครรภ์แรกอายุครรภ์ 7-9 เดือน ผู้มาฝากครรภ์ตลอดปกติและได้รับการดูแลหลังคลอดที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 6 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน แบบสัมภาษณ์ที่นำมาวิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ตัวอย่างประชากรขณะรับบริการในแต่ละแผนกของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 6 คือ แผนกฝากครรภ์ แผนกห้องคลอด และแผนกหลังคลอด กลุ่มเดียวกัน จำนวน 100 ราย ใช้เวลาเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 3 เดือน ได้ข้อมูลคิดเป็นร้อยละ 100.0 หลังจากตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จึงนำข้อมูลมาลงรหัสตัวเลขแล้ววิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS^X (Statistical Package for the Social Science Version X) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพส่วนบุคคลของตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่นำมาศึกษาเป็นมารดาครรภ์แรก อายุครรภ์ระหว่าง 7-9 เดือน ผู้มาฝากครรภ์และคลอดปกติ ที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 6 มีลักษณะดังนี้

อายุของกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดร้อยละ 69.0 อยู่ในช่วงอายุ 20-24 ปี รองลงมาร้อยละ 17.0 อยู่ในช่วงอายุ 25-29 ปี ร้อยละ 8.0 มีอายุน้อยกว่า 20 ปี ร้อยละ 4.0 อยู่ในช่วงอายุ 30-34 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 2.0 อยู่ในช่วงอายุ 35-39 ปี

สถานภาพสมรสของตัวอย่างประชากร จำนวนมากที่สุดร้อยละ 92.0 แต่งงาน และอยู่กับสามี รองลงมาร้อยละ 7.0 แต่งงานแต่แยกกันอยู่กับสามี และน้อยที่สุดร้อยละ 1.0 สถานภาพสมรสหม้าย

การศึกษาของตัวอย่างประชากรจำนวนมากที่สุดร้อยละ 80.0 ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 19.0 ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และน้อยที่สุดร้อยละ 1.0 ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

รายได้ของตัวอย่างประชากรจำนวนมากที่สุดร้อยละ 41.0 มีรายได้อยู่ในช่วงระหว่าง 1,000-2,999 บาทต่อเดือน รองลงมาร้อยละ 27.0 มีรายได้ระหว่าง 3,000-3,999 บาทต่อเดือน และน้อยที่สุดร้อยละ 2.0 รายได้ต่ำกว่า 1,000 บาทต่อเดือน นอกนั้นมีรายได้ระหว่าง 4,000-4,999 บาทต่อเดือน และ 5,000 บาทขึ้นไปต่อเดือน (ร้อยละ 7.0 และ 23.0 ตามลำดับ)

อาชีพของตัวอย่างประชากร จำนวนมากที่สุดร้อยละ 44.0 เป็นแม่บ้าน รองลงมาร้อยละ 23.0 อาชีพทนาย และมือน้อยที่สุดร้อยละ 1.0 มีอาชีพ อุตสาหกรรมในครัวเรือน นอกนั้นมีอาชีพ ทหาร ตำรวจ รับจ้างอุตสาหกรรม และอื่น ๆ (ร้อยละ 7.0, 2.0, 13.0 และ 10.0 ตามลำดับ)

2. ระดับการปฏิบัติการพยาบาลตามการรับรู้ของมารดา และ ความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติการพยาบาล ที่แผนกฝากครรภ์

2.1 การให้ข้อมูล มีข้อความทั้งหมด 23 ข้อ โดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการพยาบาลให้ข้อมูลเรื่องการดูแลสุขภาพฟัน และการดูแลเต้านม อยู่ในระดับมากที่สุดและมารดามีความพึงพอใจมากที่สุด ส่วนข้อที่อยู่ในระดับปานกลางและมารดามีความพึงพอใจระดับปานกลางได้แก่ เรื่องการแก้ไขอาการปวดหลัง การบอกอายุครรภ์ อาการตะคริวที่ขา อาการเส้นเลือดขด และการเตรียมของใช้ที่จำเป็น นอกจากนั้นเป็นข้อที่อยู่ในระดับมาก และมารดามีความพึงพอใจมาก ได้แก่ เรื่องอาหารสำหรับหญิงมีครรภ์ การพักผ่อน อาการปัสสาวะบ่อย อาการคลื่นไส้ อาเจียน การทำงาน สารที่เป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์ การออกกำลังกาย การแต่งกาย อาการจุกเสียดหน้าอก การแก้ไขอาการท้องผูก การอาบน้ำ การแก้ไขอาการท้องอืด การเดินทาง อาการหน้ามืดเป็นลม มีเพียง 2 ข้อเท่านั้นที่พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง แต่มารดามีความพึงพอใจมาก คือ เรื่องของอาการบวมที่เท้าและการมีเพศสัมพันธ์ขณะตั้งครรภ์

2.2 การร่วมรู้สึก มีข้อความทั้งหมด 7 ข้อ โดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการแพทย์พยาบาลมีการร่วมรู้สึกอยู่ในระดับมากที่สุด และมารดาที่มีความพึงพอใจมากที่สุด มี 1 ข้อคือ สีหน้าของพยาบาลไม่ได้แสดงว่ารำคาญเมื่อเดินเข้า ส่วนการร่วมรู้สึกที่อยู่ในระดับมาก และมารดาที่มีความพึงพอใจมากมี 3 ข้อ ได้แก่ การตรวจเต้านมอย่างมีขีด ความกังวลเกี่ยวกับสุขภาพลูกและ การถามถึงความรู้สึก ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง แต่มารดาที่มีความพึงพอใจมากมี 1 ข้อ คือ พยาบาลเข้าใจการเปลี่ยนแปลงลักษณะของมารดา ส่วนข้อที่มีการร่วมรู้สึกอยู่ในระดับน้อย แต่มารดาที่มีความพึงพอใจปานกลาง มี 2 ข้อคือ การแสดงความยินดีด้วย และการเข้าใจอาการไม่สบาย ตามอายุครรภ์

2.3 การสัมผัส มีข้อความทั้งหมด 5 ข้อ โดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการแพทย์พยาบาลมีการสัมผัสอยู่ในระดับมากที่สุด และมารดาที่มีความพึงพอใจมากที่สุด มี 1 ข้อ คือ การคลำระดับมดลูก ข้อที่มีการสัมผัสในระดับมาก และมารดาที่มีความพึงพอใจระดับมากมี 1 ข้อ คือ การดึงหัวนมเบาๆ ข้อที่มีการสัมผัสอยู่ในระดับปานกลาง และมารดาที่มีความพึงพอใจระดับปานกลางมี 1 ข้อคือ การช่วยเหลือมารดาในการให้นมบุตร ส่วนข้อที่มีการสัมผัสอยู่ในระดับมาก แต่มารดาที่มีความพึงพอใจมากที่สุดมี 2 ข้อ คือ การลูบหน้าท้องก่อนตรวจครรภ์ และการกอดอุอากการบวมของเท้า

2.4 ความสนใจ มีข้อความทั้งหมด 7 ข้อ โดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการแพทย์พยาบาลมีความสนใจอยู่ในระดับมากที่สุด และมารดาที่มีความพึงพอใจมากที่สุดมี 3 ข้อได้แก่ การเรียกโดยใช้นาม การติดตามอาการ และการถามซ้ำเรื่องที่เล่า ข้อที่ความสนใจอยู่ในระดับปานกลางมี 1 ข้อคือ การพูดถึงผลการตรวจทางห้องทดลอง ส่วนข้อที่มีความสนใจอยู่ในระดับน้อย แต่มารดาที่มีความพึงพอใจปานกลางมี 3 ข้อได้แก่ การจํามารดาได้ การติชมการแต่งกาย และการถามถึงผู้ที่พามาฝากครรภ์

3. ระดับการปฏิบัติพยาบาลตามการรับรู้ของมารดา และความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติพยาบาล ที่แผนกห้องคลอด

3.1 การให้ข้อมูลมีข้อความทั้งหมด 6 ข้อ โดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการแพทย์พยาบาลให้ข้อมูลอยู่ในระดับมากที่สุดและมารดาที่มีความพึงพอใจมากที่สุด มี 3 ข้อได้แก่ การบอกเพศเด็กทันทีเมื่อเด็กคลอด การสอนหายใจขณะเจ็บครรภ์ การสอนเบ่งขณะคลอด ส่วนข้อที่อยู่ในระดับมาก และมารดาที่มีความพึงพอใจมากมี 3 ข้อ ได้แก่ การบอกการเปิดขยายของปาก

มดลูก การบอกลักษณะการเจ็บครรภ์ และการอธิบายก่อนใช้เครื่องมือ

3.2 การร่วมรู้สึก มีข้อคำถามทั้งหมด 7 ข้อ โดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการพยาบาลมีการร่วมรู้สึกอยู่ในระดับมากที่สุด และมารดามีความพึงพอใจมากที่สุด มี 4 ข้อได้แก่ การอยู่เป็นเพื่อน การเชียร์เบ่งขณะคลอด การทำความสะอาดช่องคลอดอย่างมิดชิด และการบอกเรื่องสุขภาพของลูก ข้อที่อยู่ในระดับน้อย แต่มารดามีความพึงพอใจปานกลางมี 2 ข้อคือ การพูดถึงการเจ็บครรภ์ และการถามถึงความรู้สึกต่อการคลอด ส่วนข้อที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด แต่มารดามีความพึงพอใจในระดับน้อย มี 1 ข้อ คือการอนุญาตให้ญาติเยี่ยมมาในระหว่างรอคลอด

3.3 การสัมผัส มีข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ โดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการพยาบาล มีการสัมผัสอยู่ในระดับปานกลาง และมารดามีความพึงพอใจในระดับปานกลาง มี 2 ข้อ คือ การตรวจทางช่องคลอด และการพุงขึ้นเตียงคลอด ข้อที่อยู่ในระดับน้อย และมารดามีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย มี 2 ข้อ คือ การลูบท้องขณะเจ็บครรภ์ และการบีบนวดหลังให้ ข้อที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด แต่มารดามีความพึงพอใจน้อย มี 2 ข้อ คือ พยาบาลจับมือตลอดเวลา และการเช็ดหน้าให้

3.4 ความสนใจ มีข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ โดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการพยาบาลมีความสนใจอยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจมากที่สุด มี 2 ข้อคือ การถามถึงเด็กดีและการฟังเสียงหัวใจเด็ก ข้อที่มีความสนใจอยู่ในระดับมาก แต่มารดามีความพึงพอใจมากที่สุด มี 2 ข้อ คือ การสังเกตอาการเจ็บครรภ์และการถามถึงญาติ ข้อที่มีความสนใจอยู่ในระดับปานกลาง และมารดามีความพึงพอใจปานกลาง มี 1 ข้อคือ การตั้งใจฟังมารดาเล่าถึงอาการเจ็บครรภ์ ส่วนข้อที่อยู่ในระดับน้อย แต่มารดามีความพึงพอใจระดับปานกลางมี 1 ข้อคือ การให้เวลาพูดคุยกับมารดา

4. ระดับการปฏิบัติทางการพยาบาล ตามการรับรู้ของมารดา และความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติทางการพยาบาล ที่แผนกหลังคลอด

4.1 การให้ข้อมูล มีข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อ โดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการพยาบาล ให้ข้อมูลอยู่ในระดับมากที่สุด และมารดามีความพึงพอใจมากที่สุด มี 7 ข้อได้แก่ เรื่องอาการผิดปกติที่ควรมาพบแพทย์ อาหารที่ควรรับประทาน การมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด การวางแผนครอบครัว การเตรียมเต้านม การเลี้ยงดูบุตร และ การสอนกายบริหารหลังคลอด

ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง และมารดาที่มีความพึงพอใจระดับปานกลางมี 1 ข้อคือการบอกสาเหตุของการปวดมดลูก ส่วนข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง แต่มารดาที่มีความพึงพอใจมาก มี 1 ข้อ คือ การดูแลแผลฝีเย็บ

4.2 การร่วมรู้สึกมีข้อคำถามทั้งหมด 7 ข้อ โดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการพยาบาลมีการร่วมรู้สึกอยู่ในระดับมากที่สุด และมารดาที่มีความพึงพอใจมากที่สุด 5 ข้อ ได้แก่ การไม่ได้แสดงท่าทีเบื่อหน่ายๆ การเข้าใจความปวดได้ตาม การเข้าใจความรู้สึกอายน การแสดงความยินดีกับมารดา และการเข้าใจความกังวลในการอาบน้ำให้ลูก ข้อที่อยู่ในระดับมาก และมารดาที่มีความพึงพอใจมาก มี 1 ข้อ คือการบอกให้นอนพัก ส่วนข้อที่มีการร่วมรู้สึกในระดับปานกลางแต่มารดาที่มีความพึงพอใจมาก มี 1 ข้อคือ การเข้าใจถึงความลำบากในการเดิน เพราะตึงแผลฝีเย็บ

4.3 การสัมผัส มีข้อคำถามทั้งหมด 5 ข้อโดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการพยาบาลมีการสัมผัสอยู่ในระดับมาก และมารดาที่มีความพึงพอใจมาก มี 4 ข้อได้แก่ การบีบเต้านม เพื่อดูน้ำนม การจับประคองเพื่อดูอาการคัดตึงเต้านม การเช็ดช่องคลอดอย่างเบามือ และการช่วยเปลี่ยนเสื้อผ้า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลางและมารดาที่มีความพึงพอใจปานกลาง มี 1 ข้อ คือ การคลึงมดลูกทำให้รู้สึกสบาย

4.4 ความสนใจ มีข้อคำถามทั้งหมด 7 ข้อ โดยเฉลี่ยแล้วบุคลากรทางการพยาบาล มีความสนใจอยู่ในระดับมากที่สุดและมารดาที่มีความพึงพอใจมากที่สุดมี 1 ข้อคือ การถามถึงอาการปวดแผลฝีเย็บ ข้อที่อยู่ในระดับมากและมารดาที่มีความพึงพอใจมาก มี 1 ข้อ คือ การตั้งใจฟังความรู้สึกฯ ข้อที่ความสนใจอยู่ในระดับปานกลางแต่มารดาที่มีความพึงพอใจมาก มี 1 ข้อคือการถามถึงคนใกล้ชิด ข้อที่ความสนใจอยู่ในระดับน้อย แต่มารดาที่มีความพึงพอใจปานกลางมี 3 ข้อได้แก่ การบอกสาเหตุของการปวดมดลูก การให้มารดาเล่าถึงนิสัยการกิน และการถามถึงความเชื่อประเพณี ข้อที่ความสนใจอยู่ในระดับน้อยที่สุดแต่มารดาที่มีความพึงพอใจปานกลาง มี 1 ข้อคือ การเรียกชื่อ

5. การปฏิบัติพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาลตามการรับรู้ของมารดาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติพยาบาลในแผนกฝากครรภ์ แผนกห้องคลอด และแผนกหลังคลอด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.9635, 0.9649$ และ 0.9545 ตามลำดับ)

6. การปฏิบัติกรพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาล ตามแนวคิดการดูแลเรื่อง การให้ข้อมูล การร่วมรู้สึก การสัมผัส และความสนใจในแต่ละแผนก สามารถส่งผลต่อความพึงพอใจของมารดาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6.1 การปฏิบัติกรของพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาลที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของมารดามากที่สุดที่แผนกฝากครรภ์ คือการให้ข้อมูลร่วมกับการร่วมรู้สึก ความสนใจ และการสัมผัส โดยส่งผลต่อความพึงพอใจได้ร้อยละ 93.46

6.2 การปฏิบัติกรพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาล ที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของมารดามากที่สุดที่แผนกห้องคลอดคือ การสัมผัสร่วมกับการให้ข้อมูล ความสนใจและการร่วมรู้สึก โดยส่งผลต่อความพึงพอใจได้ร้อยละ 93.74

6.3 การปฏิบัติกรพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาล ที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของมารดามากที่สุดที่แผนกหลังคลอดคือ การสัมผัสร่วมกับการร่วมรู้สึก ความสนใจ และการให้ข้อมูล โดยส่งผลต่อความพึงพอใจได้ร้อยละ 91.79

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติกรพยาบาล ตามการรับรู้ของมารดา และความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติกรพยาบาลที่แผนกฝากครรภ์

1.1 บุคลากรทางการพยาบาล โดยเฉลี่ยแล้วให้ข้อมูลอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุดและมารดาที่มีความพึงพอใจในระดับปานกลางถึงมากที่สุด (ตารางที่ 2) แสดงว่าบุคลากรทางการพยาบาลของแผนกฝากครรภ์ มีความตระหนักถึงความสำคัญของการให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่มารดา เพื่อการปฏิบัติในระยะคลอด และระยะหลังคลอด อันมีผลทำให้เกิดความร่วมมือ และปฏิบัติตัวได้ถูกต้อง เป็นการตอบสนองต่อความต้องการข้อมูลการปฏิบัติตัวก่อนคลอด จึงทำให้มารดา มีความพึงพอใจต่อการให้ข้อมูลนี้ จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ละมัย วีระกุล (2532) ที่ศึกษาถึงความต้องการทางสุติกรรมของโรงพยาบาลพะเยา พบว่าตัวอย่างประชากรต้องการทราบการปฏิบัติตัวก่อนคลอดเป็นอันดับแรก ส่วนข้อที่การให้ข้อมูลอยู่ในระดับปานกลางแต่มารดาที่มีความพึงพอใจมากคือ อาการบวมของเท้า และการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างตั้งครรภ์

ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า มารดาในระยะตั้งครรภ์ มีการเปลี่ยนแปลงของระบบภายในร่างกายหลายอย่าง (วรารุช สุมาวงศ์, 2527) รวมถึงการเปลี่ยน ระบบไหลเวียนในร่างกาย มารดาอาจมีเท้าบวมเมื่อเดินหรือนั่งนานๆ ซึ่งคล้ายกับอาการขาของโรคพิษแห่งครรภ์ มารดาอาจเคยได้รับคำแนะนำมาก่อนว่า ให้คอยสังเกตเกี่ยวกับอาการนี้ ฉะนั้นการพูดถึงเรื่องนี้จึงทำให้มารดาที่มีความพึงพอใจมาก ส่วนเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์นั้น มารดาตั้งครรภ์อาจมีความอายในการที่จะถามถึง แม้ว่าความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังมีอยู่ แต่กลัวอันตรายจะเกิดกับทารกในครรภ์ (Bailey, 1989) ดังนั้นการให้คำแนะนำของบุคลากรทางการแพทย์ จะช่วยลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับอันตราย โดยเข้าทำที่ถูกต้องสำหรับมารดาตั้งครรภ์

1.2 บุคลากรทางการแพทย์โดยเฉลี่ยแล้ว มีการร่วมรู้สึกลอยอยู่ในระดับน้อยถึงมากที่สุด และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด (ตารางที่ 3) ข้อที่อยู่ในระดับน้อย แต่มารดาที่มีความพึงพอใจระดับปานกลาง มี 2 ข้อคือ ข้อที่พยาบาล แสดงความยินดี เมื่อตรวจฟังเสียงหัวใจเด็กได้ และข้อที่พยาบาลพูดว่า "ตอนนี้คุณอาจมีอาการบัสสาวะบ่อยหรือจุกเสียดหน้าอก" แสดงให้เห็นว่าบุคลากรทางการแพทย์ของแผนกฝากครรภ์ มีความสามารถเข้าอกเข้าใจมารดาเป็นอย่างดี แต่ความเข้าใจมารดาถึงอาการเปลี่ยนแปลง ตามอายุครรภ์ของมารดา ยังอยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะว่าเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาของมารดา ระยะตั้งครรภ์ ไม่เกี่ยวข้องกับการเกิดโรค บุคลากรทางการแพทย์ จึงไม่เห็นความสำคัญ แต่ในข้อที่สีหน้าของพยาบาลไม่ได้แสดงว่ารำคาญเมื่อเดินช้า อยู่ในระดับมากที่สุด เพียงข้อเดียว และมารดาที่มีความพึงพอใจมากที่สุด เป็นการแสดงให้เห็นว่า บุคลากรทางการแพทย์ ไม่ได้ทำงานอย่างรีบร้อนจนลืมหักความเข้าใจมารดา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการดูแลอย่างแท้จริง (Remain อ่างาน พวงรัตน์ บุญญาบุรุษย์, 2531)

1.3 บุคลากรทางการแพทย์โดยเฉลี่ยแล้วมีการสัมผัสอยู่ในระดับ ปานกลางถึงมากที่สุดและมารดาที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด (ตารางที่ 4) มีอยู่ 2 ข้อที่บุคลากรทางการแพทย์มีการสัมผัสในระดับมากแต่มารดาที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือก่อนทำการตรวจครรภ์ พยาบาลใช้มือลูบท้องท่านเบาๆ และพยาบาลตรวจดูอาการบวมของเท้า โดยการกดที่หลังเท้า ในข้อแรกนั้นการลูบท้องก่อนตรวจครรภ์ เป็นการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรทางการแพทย์กับมารดาให้เกิดความคุ้นเคย ก่อนที่จะลงมือคลำระดับยอดมดลูกหรือคลำท่าของเด็ก เพราะมารดาบางคนอาจมีความกลัว หรือเจ็บได้ ส่วนในข้อหลังนั้น การกดที่เท้าก่อนให้เกิดความพึงพอใจมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าท่าที่ของบุคลากรทางการแพทย์ได้

แสดงถึงความเป็นห่วงมารดาโดยไม่ได้ตั้งใจที่จะจับเท้า ซึ่งตามวัฒนธรรมของคนไทย ถือว่าเป็นส่วนที่ต่ำที่สุดในร่างกาย มารดาจึงเกิดความพึงพอใจมากที่สุด

1.4 บุคลากรทางการพยาบาล โดยเฉลี่ยแล้วมีความสนใจอยู่ในระดับน้อยถึงมากที่สุด และมารดามีความพึงพอใจระดับปานกลางถึงมากที่สุด (ตารางที่ 5) มี 3 ข้อ ข้อที่ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย แต่มารดามีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การที่พยาบาลจามารดาได้ การพูดคุยชมการแต่งกาย และการถามถึงผู้ที่พามาฝากครรภ์ ถึงแม้ว่าการจามารดาได้ และการสังเกตมารดา ไม่ได้มีความสำคัญต่อสุขภาพร่างกายของมารดาโดยตรง แต่เป็นการส่งเสริมให้มารดามีความรู้สึกว่าตนเป็นบุคคลสำคัญ ตอบสนองความต้องการของมารดา ในเรื่องของการมารับบริการการพยาบาลของผู้ป่วย ที่ต้องการเห็นตนเป็นบุคคลหนึ่ง (พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ, 2532)

2. ระดับการปฏิบัติพยาบาล ของบุคลากรทางการพยาบาล ตามการรับรู้ของมารดา และความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติพยาบาล ที่แผนกห้องคลอด

2.1 บุคลากรทางการพยาบาลโดยเฉลี่ยแล้ว การให้ข้อมูลอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมารดามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (ตารางที่ 6) ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด และมารดามีความพึงพอใจมากที่สุด คือการบอกเพศเด็กทันทีเมื่อคลอดเสร็จ มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 5.00 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เป็นนโยบายของการพยาบาลในห้องคลอดที่ต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด และมารดาย่อมมีความคาดหวังที่จะรู้เพศของบุตรมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของละมัย วีระกุลและคณะ (2532) ที่พบว่าผู้รับบริการทางสูติกรรมของโรงพยาบาลพะเยาในระยะที่เด็กคลอด มีความต้องการทราบเพศของบุตรเป็นอันดับแรก

2.2 บุคลากรทางการพยาบาลโดยเฉลี่ยแล้วมีการร่วมรู้สึก และความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงมากที่สุด (ตารางที่ 7) ข้อที่มีการร่วมรู้สึกอยู่ในระดับน้อยที่สุด และมารดามีความพึงพอใจระดับน้อยถึงมากที่สุด คือระหว่างรอคลอดพยาบาลได้อนุญาตให้ญาติเยี่ยม อาจเนื่องจาก ตัวอย่างประชากร ที่นำมาศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ (ตารางที่ 1) จึงมีความต้องการ ให้พยาบาลอยู่เป็นเพื่อน ในระยะคลอดเนื่องจากว่า มีความสามารถในการรับรู้เหตุการณ์ต่างๆ และความเข้าใจต่อคำแนะนำน้อย ซึ่งจากงานวิจัยของ ละมัย วีระกุลและคณะ (2532) พบว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาน้อย จะมีความต้องการให้พยาบาลอยู่เป็นเพื่อนในระดับที่สูงกว่ามารดาที่มีการศึกษาสูง ส่วนงานวิจัยของวรรณิ บรรเทิงและคณะ (2533)

พบว่า การบริการที่ห้องคลอดที่ผู้คลอดไม่ได้รับจากนิตพยาบาล และส่งผลต่อ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำ คือ การไม่เปิดโอกาสให้พบญาติก่อนคลอด เพราะกฎระเบียบของโรงพยาบาลที่จำกัดการเข้าเยี่ยมของญาติ และเนื่องจากสภาพทางด้านร่างกายมารดาเอง เช่นปากมดลูกเปิดมากแล้ว ฉะนั้นผู้ที่มีบทบาทในการสนับสนุนด้านจิตใจและอารมณ์ ระยะเวลาที่คือบุคลากรทางการพยาบาลนั่นเอง

2.3 บุคลากรทางการพยาบาลโดยเฉลี่ยแล้วมีการสัมผัสอยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง (ตารางที่ 8) จะเห็นว่าการสัมผัสในแผนกห้องคลอดมีถึงระดับปานกลาง และมารดามีความพึงพอใจระดับปานกลางเท่านั้น อาจเนื่องจากว่ามารดาในระยะนี้ ต้องเผชิญกับความเจ็บปวดอย่างรุนแรง มีความวิตกกังวลและความหวาดกลัวสูง ดีกรีดี (Dick-Read,G.1966) พบว่าการนวด (Right rhythmic massage over the lower abdomen) ขณะเจ็บครรภ์มารดาต้องการสัมผัสจากตัวเองและสามี แต่จะต้องการมากขึ้นจากการสัมผัสของพยาบาล เขาได้อธิบายว่า ในระยะนี้ มารดาต้องการสัมผัสจากคนที่เข้าใจความต้องการของเธอขณะอยู่โรงพยาบาล แต่จากผลการวิจัยนี้มีการปฏิบัติทางการพยาบาลเรื่องนี้เป็นข้อที่สัมภาษณ์มารดาในเรื่อง การตรวจทางช่องคลอดซึ่งต้องอาศัยความนุ่มนวลอย่างมากของผู้ตรวจ จากการสัมภาษณ์มารดาส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกเจ็บ การสัมผัสที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด แต่มารดามีความพึงพอใจน้อย คือระหว่างแบ่งคลอดพยาบาลได้จับมือตลอดเวลา และการช่วยเช็ดหน้าให้ อาจเป็นเพราะว่าความจำกัดของบุคลากรที่แผนกห้องคลอด และความรีบเร่งของงานที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ แสดงให้เห็นว่าบุคลากรทางการพยาบาลที่แผนกห้องคลอดมีการสัมผัสที่มุ่งการพยาบาลด้านร่างกายมากกว่าการสัมผัสเพื่อการพยาบาลด้านจิตใจ

2.4 บุคลากรทางการพยาบาลโดยเฉลี่ยแล้วมีความสนใจอยู่ในระดับน้อย ถึงมากที่สุด และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ถึงมากที่สุด (ตารางที่ 9) ข้อที่พยาบาลถามถึงเด็กดิ้น และการฟังเสียงหัวใจเด็กอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด และมารดามีความพึงพอใจมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่ามารดาในระยะคลอดจะมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับสุขภาพของทารกมากที่สุด (เอี่ยมพร ทองกระจ่าง และคณะ, 2529) การแสดงความสนใจโดยการหว่านโยนสุขภาพของทารกจึงเป็นการตอบสนองด้านจิตใจ เพื่อลดความวิตกกังวลของมารดา

3. ระดับการปฏิบัติกรพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาลตามการรับรู้ของมารดา และความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติกรพยาบาล ที่แผนกหลังคลอด

3.1 บุคลากรทางการพยาบาลโดยเฉลี่ยแล้วให้ข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง ถึงมากที่สุด และมารดามีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด(ตารางที่ 10) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ถึง 5.00 คือการให้ความรู้เรื่องอาการผิดปกติที่ต้องมาพบแพทย์ และมารดามีความพึงพอใจในข้อนี้มากที่สุด ($x = 4.98$) แสดงว่าบุคลากรทางการพยาบาล ของแผนกหลังคลอดมีความตระหนักถึงภาวะสุขภาพของมารดาหลังคลอด การให้คำแนะนำและการให้ความรู้ เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญในการพยาบาลมารดาหลังคลอด (Bowen and Carpenter, 1967 อ้างในวรรณดี บรรเทิง และคณะ, 2532) โดยเฉพาะอาการผิดปกติที่ต้องมาพบแพทย์ก่อนวันนัดเพราะอาจทำให้มารดาได้รับอันตรายจากภาวะแทรกซ้อนต่างๆ ได้แก่ ตกเลือด การติดเชื้อหลังคลอด อาการเจ็บปวดจากนมคัด และปวดแผลฝีเย็บ (พานี ยงใจยุทธ, 2531)

3.2 บุคลากรทางการพยาบาลโดยเฉลี่ยแล้วมีการร่วมรู้สึกลูกอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด(ตารางที่ 11) แสดงว่าบุคลากรทางการพยาบาลของแผนกหลังคลอด มีความสามารถที่จะเข้าใจมารดาถึงความไม่สุขสบายต่าง ๆ ส่งผลต่อความพึงพอใจ เพราะกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาเป็นมารดาครรภ์แรก ยังไม่มีประสบการณ์การคลอด อาจมีความรู้สึกไม่มั่นใจและอายมากกว่ามารดาครรภ์หลัง ถ้าบุคลากรทางการพยาบาลไม่มีความสามารถเข้าใจถึงความรู้สึกนี้ ท่าทีและการปฏิบัติของบุคลากรทางการพยาบาลจะทำให้มารดามีความเครียดยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามประสบการณ์การคลอดก็ไม่มีความสัมพันธ์ กับความพึงพอใจของมารดา ถ้าบุคลากรทางการพยาบาลให้การพยาบาลที่เข้าใจความรู้สึกของมารดาอย่างเท่าเทียมกัน (วรรณดี บรรเทิงและคณะ, 2533)

3.3 บุคลากรทางการพยาบาลโดยเฉลี่ยแล้ว มีการสัมผัสกับมารดาอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และความพึงพอใจของมารดาอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก (ตารางที่ 12) การสัมผัสในระยณะนี้ มุ่งให้การพยาบาลมารดา ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ บุคลากรทางการพยาบาลมีความมั่นใจการสัมผัสในระยณะนี้สูง เพราะเป็นหน้าที่และบทบาทโดยตรงในการให้การพยาบาลจึงทำให้มารดารับรู้ถึงความรู้สึกของการสัมผัสทางบวก (Rubin อ้างใน ฉวี เขาทรวง, 2526)

3.4 บุคลากรทางการแพทย์โดยเฉลี่ยแล้ว มีความสนใจอยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงมากที่สุด และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด (ตารางที่ 13) ข้อที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดแต่มารดาที่มีความพึงพอใจระดับปานกลางคือพยาบาลเรียกท่านโรคยาใช้ชื่อ แสดงว่าบุคลากรทางการแพทย์ของแผนกหลังคลอด ให้ความสนใจต่อมารดาในเรื่องของ ความเป็นบุคคลน้อย จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ใช้หมายเลขเตียงเรียกแทนชื่อมารดา อาจทำให้มารดาเกิดความสับสนและไม่มั่นใจ ซึ่งเป็นสาเหตุของความวิตกกังวล ตรงกันข้ามถ้ามารดาได้รับการตอบสนองความต้องการ ที่ได้รับการยกย่อง ยอมรับความเป็นบุคคล ก็จะทำให้มารดาปรับตัวได้ดีลดภาวะเครียดลง (Mc Nett, 1987:98-103)

4. การปฏิบัติทางการแพทย์ของบุคลากรทางการแพทย์ ตามการรับรู้ของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติทางการแพทย์ในแต่ละแผนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐาน คือ การปฏิบัติทางการแพทย์ของบุคลากรทางการแพทย์ตามการรับรู้ของมารดาสูงจะส่งผลให้ความพึงพอใจสูงด้วย สามารถอธิบายได้ว่าความพึงพอใจของมารดาต่อบริการพยาบาลที่ได้รับจัดเป็นส่วนหนึ่งในหลาย ๆ ส่วนของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวของมารดาหลังจากที่ได้รับบริการพยาบาลไปแล้ว ซึ่งบริการพยาบาลนี้เป็นบริการหลักภายในโรงพยาบาล ผู้รับบริการย่อมคาดหวังต่อบริการที่มีให้เขา ถ้าผู้ปฏิบัติทางการแพทย์ตอบสนองตามความคาดหวังก็จะทำให้มีความพึงพอใจสูงด้วย พรจันท์ สุวรรณชาติ (2530) กล่าวถึงความคาดหวังของผู้รับบริการว่า ผู้รับบริการมีความคาดหวังในคุณภาพการปฏิบัติทางการแพทย์ในเรื่องเกี่ยวกับทักษะของผู้ปฏิบัติทางการแพทย์ทางด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสาร อดเลย์และแอนเดอร์สัน (Aday and Anderson, 1981:4-11) ได้ศึกษาถึงความพึงพอใจของประชาชนต่อบริการรักษาพยาบาลในสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1970 - 1975 ไว้ คือ ความพึงพอใจต่อความสะดวกที่ได้รับบริการ ความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้รับจากบริการ ความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการ และความพึงพอใจต่อค่าใช้จ่ายเมื่อเข้ารับบริการ จากการศึกษาของศิริลักษณ์ อมรสิน (2535) ที่ศึกษาความพึงพอใจของสตรีต่อบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลแม่และเด็กบางเขนและวันดี เจียมจิตศิริพงษ์ (2528) ที่ศึกษา

ความพึงพอใจของผู้รับบริการโรงพยาบาลเอกชน (โรงพยาบาลพญาไท โรงพยาบาลธนบุรีและโรงพยาบาลเมโย) ตามแนวคิดของอเดย์และแอนเดอร์สัน พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 57.4 และ 94.1 มีความพึงพอใจสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ สุพิศ สุวรรณประทีป (2535) ที่พบว่า มารดาที่มาคลอด ณ ห้องคลอดสามัญ โรงพยาบาลศิริราช มีความพึงพอใจต่ออัยยาศัยและข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 81.0 และ 65.8 ตามลำดับ

กิจกรรมการพยาบาล ตามแนวคิดการดูแลที่นำมาใช้วิจัยครั้งนี้ คือ การให้ข้อมูล การร่วมรู้สึก การสัมผัส และความสนใจ เป็นกิจกรรมการพยาบาล ที่สามารถสร้างความพึงพอใจแก่มารดาตามแนวคิดของ พรจันทร์ สุวรรณชาติ และอเดย์และแอนเดอร์สันได้เช่นกัน สามารถ สนับสนุนด้วยงานวิจัยของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน (2533) ที่ศึกษาความพึงพอใจของมารดาที่คลอดบุตร ต่อบริการพยาบาลของนิสิตพยาบาล ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด ดังนี้

มารดาส่วนมากมีความพึงพอใจในระยะแรกกับแต่ละข้ออยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ เรื่องการให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น ทำหน้าที่เป็นมิตร การตรวจร่างกาย และการตรวจหน้าท้อง ด้วยความนุ่มนวล ในระยะเจ็บครรภ์คลอด มารดามีความพึงพอใจต่อบริการพยาบาลในแต่ละข้อ มากเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่า มีข้อที่มารดามากกว่าร้อยละ 70 มีความพึงพอใจมากถึง 6 ข้อ ได้แก่ การได้รับคำอธิบายเกี่ยวกับการเจ็บครรภ์และการคลอดด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย การจับต้องบริเวณหน้าท้องเพื่อดูการแข็งตัวของมดลูกเป็นระยะ การฟังเสียงหัวใจทารกเป็นระยะ การพูดคุยปลอบโยนและให้กำลังใจเพื่อคลายความหวาดกลัวและความวิตกกังวล การแนะนำวิธีการหายใจและการสอนวิธีเบ่งคลอด ความพึงพอใจของผู้คลอดต่อบริการระยะคลอด พอใจมากในเรื่องการเอาใจใส่และให้การดูแลอย่างใกล้ชิดในระหว่างคลอดร้อยละ 78.0 รองลงมาคือการบอกเพศ และสภาพร่างกายทารกให้ทราบ และช่วยจัดทำคลอดด้วยความนุ่มนวล ความพึงพอใจต่อบริการพยาบาลในระยะหลังคลอด ส่วนมากเป็นการให้คำแนะนำ การให้ความรู้กับมารดาในเรื่องอาหารที่ควรรับประทาน การมาตรวจตามนัด การให้นมบุตร การพาบุตรมาตรวจสุขภาพและรับภูมิคุ้มกันโรค ความพึงพอใจต่อบุคลิกภาพของนิสิตพยาบาล พอใจที่มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส และแต่งกายสะอาด

5. การปฏิบัติการพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาล ตามแนวคิดการดูแลเรื่อง การให้ข้อมูล การร่วมรู้สึก การสัมผัส และความสนใจในแต่ละแผนก สามารถส่งผลต่อความพึงพอใจของมารดาในทุกแผนกได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยที่

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อหาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของมารดาที่แผนกฝากครรภ์ ได้แก่ การให้ข้อมูล การร่วมรู้สึก การสัมผัส และความสนใจ สามารถส่งผลต่อความพึงพอใจของมารดาได้มากที่สุดร้อยละ 93.18 และการปฏิบัติการพยาบาลที่แผนกห้องคลอดเรื่อง การสัมผัส ร่วมกับ การให้ข้อมูล ความสนใจ และการร่วมรู้สึก สามารถส่งผลต่อความพึงพอใจของมารดาได้มากที่สุดร้อยละ 93.48 สำหรับการปฏิบัติการพยาบาลที่แผนกหลังคลอด เรื่องการสัมผัส ร่วมกับการร่วมรู้สึก ความสนใจ และการให้ข้อมูล สามารถส่งผลต่อความพึงพอใจของมารดาได้มากที่สุดร้อยละ 91.79

เมื่อพิจารณาตัวแปร การปฏิบัติการพยาบาล แต่ละแนวคิดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของมารดาในแต่ละแผนก พบว่าที่แผนกฝากครรภ์ การให้ข้อมูลเป็นตัวแปรแรก ที่ถูกเลือกเข้าสมการ ส่งผลต่อความพึงพอใจได้ร้อยละ 84.08 อาจเนื่องจากว่าบทบาทของพยาบาลในระยะตั้งครรภ์สำคัญมาก โดยเฉพาะการให้ความรู้ หรือ คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในระยะตั้งครรภ์ เรื่องอาหาร การพักผ่อนการออกกำลังกาย การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ในระยะตั้งครรภ์ทำให้มารดาเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตัวได้ถูกต้อง เพราะการให้ความมั่นใจแก่มารดา โดยการตอบข้อซักถามแก่มารดา การให้สุศึกษาที่คลินิกฝากครรภ์ ทั้งรายกลุ่มและรายบุคคลจะช่วยแก้ไขปัญหามารดาได้ (Whaley and Wong 1987 อ้างใน นันทา เลียววิริยะกุล, 2533)

ส่วนที่แผนกห้องคลอด พบว่าการปฏิบัติการพยาบาล เรื่องการสัมผัสเป็นตัวแปรแรกที่ถูกเลือกเข้าสมการ ส่งผลต่อความพึงพอใจได้ร้อยละ 44.16 อาจเนื่องจากว่ามารดามีความต้องการการสัมผัสในระยะคลอดเพื่อลดความเจ็บปวดที่กำลังใจ หรือการตรวจภายในเพื่อดูความก้าวหน้าของการคลอด และระยะนี้มารดาต้องการ การสัมผัสจากพยาบาลมากที่สุด (Dick-Read, G. 1966) ถ้ามารดาถูกสนองตอบต่อความต้องการเหล่านี้ จะส่งผลต่อความพึงพอใจของมารดาสูงด้วย

และที่แผนกหลังคลอด พบว่าการปฏิบัติพยาบาลเรื่องการสัมผัส เป็นตัวแปรแรก ที่ถูกเลือกเข้าสมการ ส่งผลต่อความพึงพอใจได้ร้อยละ 36.62 อาจเนื่องจากการมารดาในระยะนี้ต้องการ การสัมผัสเพื่อการปฏิบัติต่อความต้องการด้านร่างกายสูง และโอกาสที่บุคลากรทางการพยาบาล สามารถปฏิบัติก็มีอยู่สูงเช่นกัน เพราะบทบาทของพยาบาลได้ถูกกำหนด โดยหน้าที่ของการพยาบาลมารดาหลังคลอดอยู่แล้ว ในเรื่องของการรับมารดาเข้าหอผู้ป่วย ที่ต้องช่วยเหลือเปลี่ยนแปลงเสื้อผ้า การชำระอวัยวะสืบพันธุ์ การคลึงมดลูก และการตรวจดูเต้านมเมื่อความต้องการด้านร่างกายถูกตอบสนอง จะส่งผลให้มารดามีความพึงพอใจสูงด้วย

สำหรับบทบาทของบุคลากรทางการพยาบาลในเรื่องของการร่วมรู้สึกและความสนใจ นั้นยังไม่ปรากฏชัดเจนพอที่จะสามารถส่งผลต่อความพึงพอใจของมารดาได้ อาจเนื่องมาจาก

1. อิทธิพลของความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ ทำให้พยาบาลส่วนใหญ่หันไปให้ความสำคัญต่อเครื่องมือ การพยาบาลจึงเป็นการดูแลเครื่องมือและปฏิบัติตามเทคนิค อันเป็นลักษณะการทำงานตามกิจวัตรมากกว่าที่จะมุ่งดูแลผู้ป่วย (สุธีรา ชุนตระกูล, 2528)

2. การเปลี่ยนแปลงของบทบาทวิชาชีพการพยาบาลเสมอ เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาพยาบาล ทำให้บุคลากรทางการพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาในรุ่นก่อนๆ ไม่ได้รับการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในหลักสูตร แม้จะมีการอบรมหรือการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ก็ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มพยาบาลทั้งหมดได้

3. ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 6 เป็นหน่วยงานที่ให้บริการพยาบาลเพื่อสุขภาพมารดาและทารก ประกอบด้วยบุคลากรทางการพยาบาลหลายระดับ มีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องหลักสูตรการศึกษา อายุ และประสบการณ์ บุคลากรทางการพยาบาล ที่มีอายุและประสบการณ์น้อย ส่วนใหญ่จะเป็น ผู้เพิ่งจบจากสถาบันการศึกษามาไม่นานนัก เมื่อเข้ามาปฏิบัติงานย่อมมีความตั้งใจ ความต้องการแสดงออกทั้งทางด้านความรู้ความสามารถ ตามทฤษฎีที่ตนได้ศึกษามาจากสถาบันให้สอดคล้องกับการพยาบาลจริงในภาคปฏิบัติของหน่วยงานตัวเอง และเกิดผลดีต่อการพยาบาลผู้ป่วยมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวดี ศิรินคร (2531) ที่พบว่า ประสบการณ์ปฏิบัติการพยาบาล และอายุ ของพยาบาลวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับความร่วมรู้สึกของพยาบาลวิชาชีพที่มีต่อผู้ป่วย เป็นความสัมพันธ์ทางลบ

4. ความรู้สึกนึกคิดและความสามารถของบุคลากรในการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น ความรู้ความสามารถของบุคลากรทางการพยาบาลที่จะเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลตามแนวคิดการดูแล และการที่บุคคลจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีมากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาของบุคคลอีกด้วย (ทัศนา บุญทอง, 2529)

แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การปฏิบัติการพยาบาลในแผนกผกักรรภ์ แผนกห้องคลอดและแผนกหลังคลอด เมื่อใช้แนวคิดการดูแลทั้ง 4 แนวคิดเป็นกรอบในการปฏิบัติย่อมส่งผลต่อความพึงพอใจของมารดาได้ดีที่สุดในทุกแผนก สอดคล้องกับคำอธิบายของ แบลทเนอร์ (Blattner, 1981 อ้างใน พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ, 2531) ที่ว่าการดูแลเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลและผู้รับบริการ สร้างความเจริญ ความพึงพอใจในชีวิต ด้วยวิถีทางของความเข้าใจกันและกัน เป้าหมายอยู่ที่ การตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างสมบูรณ์ และเมเยอร์ออฟ (Mayeroff cited in Leininger, 1978) กล่าวว่า การดูแลสำคัญอยู่ที่ การช่วยเหลือให้คนเจริญเติบโตถึงระดับที่มีความพึงพอใจ แพทเตอร์สัน และซีเรด (Patterson and Zderad, 1979 cited in Leininger, 1981) ได้เสนอแนวคิดการดูแล สำหรับพยาบาลเชิงมนุษยวิทยา เน้นการแสดงออกอย่างมนุษย์ และแสดงต่อมนุษย์เพื่อให้เจริญไปสู่ความพึงพอใจในชีวิต สำหรับพฤติกรรมกรรมการดูแลนั้น ประกอบด้วยพฤติกรรมอะไรบ้าง ได้มีนักทฤษฎีและนักวิจัยในต่างประเทศหลายท่านได้อธิบายและศึกษาไว้ แต่ความหมายของพฤติกรรมนั้นยังคลุมเครืออยู่ ยังไม่มีงานวิจัย ที่สามารถแยกความหมายของพฤติกรรมกรรมการดูแลได้ชัดเจน เช่น การร่วมรู้สึก ความรัก ความสงสาร และอื่น ๆ ซึ่งเป็นการยากที่จะศึกษาและวัดได้ (Leininger, 1984) สำหรับในประเทศไทย ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดูแลไว้อย่างชัดเจนเช่นกัน แต่มีนักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาเชิงจิตวิทยา สำหรับการพยาบาลบางอย่าง เช่น การศึกษาผลของการให้ข้อมูล และการสัมผัสต่อการลดความวิตกกังวล (ฉวีเบาทรวง, 2526) และนำเอาการสัมผัสมาสร้างแบบแผนการพยาบาล เพื่อลดความเจ็บปวด (พรนิรันดร์ อุดมถาวรสุข, 2528)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาการปฏิบัติการพยาบาลของบุคลากรทางการพยาบาลและความพึงพอใจของมารดา ของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 6 ทำให้พบว่า

1. ความพึงพอใจของมารดาต่อการปฏิบัติการพยาบาล เรื่องการสัมผัสที่ห้องคลอด ยังอยู่ในระดับต่ำทั้งที่เป็นตัวแปรแรกที่สามารถทำนายความพึงพอใจของมารดาได้ ถึงแม้ว่าการตรวจทางช่องคลอดยากที่จะปฏิบัติโดยให้หลีกเลี่ยงความเจ็บปวดได้ แต่การสัมผัสทางหน้าท้องขณะที่มารดาเจ็บครรภ์ก็สามารถลดความเจ็บปวดลงได้ และในระยะคลอด มารดาต้องงอหลังงานในการเบ่งและเสียเหงื่อมาก การช่วยเหลือโดยการเช็ดหน้า เช็ดแขนและขาให้ด้วยน้ำเย็น ๆ ย่อมทำให้มารดาสดชื่นมีกำลังส่งผลทำให้มารดาเกิดความพึงพอใจได้

2. จัดอบรมบุคลากรทางการพยาบาลทุกระดับ เพื่อเผยแพร่การพยาบาลโดยใช้แนวคิดการดูแลให้เข้าใจตรงกัน เห็นความสำคัญ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดี รวมถึงการจัดเนื้อหาเรื่องการดูแล เข้าหลักสูตรการศึกษาของนักศึกษาพยาบาลด้วย

3. การให้การพยาบาลมารดาในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด บุคลากรทางการพยาบาลจำเป็นต้องใช้กรอบโครงสร้างทฤษฎี และมโนคติทางการพยาบาลเป็นหลักในการปฏิบัติ เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของมารดา ซึ่งจะนำไปสู่กิจกรรมการพยาบาลที่มีคุณค่าและเชื่อถือได้ การใช้กระบวนการพยาบาลเป็นเครื่องมือ จะช่วยให้บุคลากรทางการพยาบาล เข้าใจปัญหาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ของมารดาได้ถูกต้องยิ่งขึ้น นำไปสู่การวางแผนและการปฏิบัติการพยาบาลที่สนองตอบความต้องการของมารดา

4. ผลการวิจัยนี้บอกได้ถึงสิ่งที่เป็นจุดเด่น จุดด้อย ในการบริการในแต่ละแผนกของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 6 เท่านั้น ไม่ได้สะท้อนถึงคุณภาพของบริการเสมอไป เพราะการให้บริการพยาบาลบางอย่างต้องคำนึงถึงนโยบายและกฎระเบียบด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการดูแลมารดาขณะตั้งครรภ์ คลอด และหลังคลอด ในเรื่องต่อไปนี้

1. ศึกษาตัวแปรคัดสรรที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลตามแนวคิดการดูแลในแต่ละแนวคิด
2. ศึกษาเปรียบเทียบผลลัพธ์ทางกายภาพของมารดา ต่อการมาคลอดที่ได้รับการปฏิบัติการพยาบาล โดยบุคลากรที่ได้ผ่านการอบรมโดยการใช้แนวคิดการดูแลกับบุคลากรที่ไม่ได้รับการอบรม
3. ศึกษาการปฏิบัติการพยาบาล โดยใช้แนวคิดการดูแล ในตัวอย่างประชากรที่มีความต่างกันในเรื่องสังคม ความเชื่อประเพณี หรือวัฒนธรรม
4. ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรระดับต่าง ๆ ต่อการปฏิบัติการพยาบาลตามแนวคิดการดูแล